

Elizabeta Ugarska - svetica siromaha

Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 20. listopada 2010.

Draga braćo i sestre, danas vam želim govoriti o jednoj od žena iz Srednjega vijeka koja je pobuđivala silno divljenje kod ljudi: riječ je o svetoj Elizabeti Ugarskoj, zvanj također Elizabeta Tirinška.

Rođena je 1207. Njezin je otac bio Andrija II., bogati i moćni ugarski kralj, koji je, da bi ojačao političke veze, oženio njemačku groficu Gertrudu iz Andechs-Meranije, sestru svete Hedvige, žene šleskoga grofa. Elizabeta je, zajedno sa sestrom i trojicom braće, živjela na ugarskom dvoru samo prve četiri godine djetinjstva. Voljela je igre, glazbu i ples; redovito je molila svoje molitve i pokazivala posebnu pozornost prema siromašnima, kojima je pomagala lijepom riječju ili djelima ljubavi.

Njezino je djetinjstvo naprasno prekinuto kada su, iz dalekog Thuringena, stigli konjanici da je odvedu u njeno novo sjedište u središnjoj Njemačkoj. Prema običajima toga doba, naime, njezin je otac utanačio da Elizabeta postane tirinška princeza. Landgraf, to jest grofa toga kraja, bio je jedan od najbogatijih i najutjecajnijih europskih vladara na početku 13. stoljeća, a njegov je dvorac bio središte raskoši i kulture. Ali iza slavlja i prividne slave skrivalo se častohleplje feudalnih knezova, koji su često jedni s drugima ratovali i bili u sukobu s kraljevskim i carskim vlastima. U takvim okolnostima, landgraf Hermann je rado prihvatio zaruke između svoga sina Ludovika i ugarske princeze. Elizabeta je otputovala iz svoje zemlje s bogatim mirazom i velikom pratnjom, uključujući i njezine osobne sluškinje, od kojih su joj dvije ostale vjerne prijateljice do kraja. Upravo su nam one ostavile dragocjene informacije o svetičinom djetinjstvu i životu.

Nakon dugog putovanje stigli su u Eisenach, odakle su se trebali uspeti prema tvrđavi Wartburg, golemom dvorcu koji se izdizao iznad grada. Tu su proslavljene zaruke između Ludovika i Elizabete. U narednim godinama, dok je Ludovik pekao viteški zanat, Elizabeta i njezine drugarice su učile njemački, francuski, latinski, glazbu, književnost i vezenje. Usprkos činjenici da su zaruke bile dogovorene zbog političkih razloga, između dvoje mladih se rodila iskrena ljubav, jačana vjerom i željom da vrše Božju volju. U dobi od 18 godina, nakon očeve smrti, Ludovik je počeo vladati Thuringenom. Elizabeta je međutim postala predmetom potajnih kritika, jer njezin način ponašanja nije odgovarao životu na dvoru. Tako ni samo ženidbeno slavlje nije bilo raskošno i dio sredstava namijenjenih za troškove gozbe bio je ustupljen siromasima. U svojoj dubokoj osjetljivosti Elizabeta je vidjela proturječje između vjere koju se ispovijeda i kršćanske prakse. Nije trpjela kompromise. Jednom prilikom, ušavši o svetkovini Uznesenja u crkvu, skinula je krunu, položila je pred križ i ostala prostrta na tlu pokrivena lica. Kada ju je svekrva prekorila zbog te geste, ona je odgovorila: "Kako mogu ja, bijedno stvorenje, nastaviti nositi krunu zemaljskog dostojanstva, kada vidim moga Kralja Isusa Krista okrunjena trnjem?" Kako se ponašala pred Bogom, jednako se tako ponašala prema podređenima. Među "Izrekama četiriju sluškinja" nalazimo ovo svjedočanstvo: "Nije jela hranu ako nije bila sigurna da ona potječe od vlasništva i legitimnih dobara svoga supruga. Dok se suzdržavala od nezakonito stečenih dobara, nastojala je također nadoknaditi štetu onima kojima je počinjeno nasilje" (br. 25 i 37). Bila je pravi primjer za one koji vrše odgovorne zadaće: vršenje vlasti, na svakoj razini, mora se živjeti kao služenje pravdi i ljubavi, u stalnom traženju općeg dobra.

Elizabeta je često činila djela milosrđa: davala je jesti i piti onima koji su kucali na njezina vrata, dijelila je odjeću, plaćala dugove, brinula se za bolesne i pokapala mrtve. Kada bi silazila sa svoga dvorca, često je sa svojim sluškinjama odlazila u kuće siromaha, noseći im kruh, meso, brašno i druge namirnice. Osobno je dijelila hranu i pažljivo provjeravala odjeću i ležajeve siromaha. S tim je njezinim ponašanjem upoznat muž, kojemu ne samo da se to nije svidjelo, već je onima koji su je optuživali odgovarao: "Sve dok ne proda dvorac, ja sam zadovoljan!" U taj se kontekst smješta čudo o kruhu preobraženom u ruže: dok je Elizabeta

išla putom sa svojom pregačom punom kruha naišla je na supruga koji ju je pitao što to nosi. Ona je raširila pregaču i, namjesto kruha, u pregači osvanuše prelijepe ruže. Taj simbol ljubavi je često prisutan u prikazivanju lika svete Elizabete.

Njezin je brak bio veoma sretan: Elizabeta je pomagala mužu izdići svoje ljudske osobine na nadnaravnu razinu a on je, zauzvrat, štitió suprugu u njezinoj velikodušnosti prema siromašnima i u njezinim pobožnostima. Sve više zadivljen velikom vjerom svoje supruge, Ludovik, osvrćući se na njezinu pažnju prema siromasima, reče joj: "Draga Elizabeto, Krist je taj kojeg si oprala, nahranila i za kojeg si se pobrinula". To je jasno svjedočanstvo kako vjera i ljubav prema Bogu i prema bližnjemu jačaju obiteljski život i još više produbljuju bračno jedinstvo.

Mladi je par našao duhovnu potporu kod manje braće, koja su se, počev od 1222., širila grofovijom Thüringen. Elizabeta je izabrala brata Rüdigeru za duhovnog vođu. Kada joj je on ispričavao obraćenje mladog i bogatog trgovca Franje iz Asiza, Elizabeta je s još više oduševljenja prionula kršćanskom životu. Od tog je trenutka bila još odlučnija slijediti siromašna i raspeta Krista, prisutna u siromašnima. I kada joj se rodilo prvo dijete, nakon kojeg je slijedilo još dvoje, naša svetica nije nikada zanemarila svoja djela ljubavi. Pomogla je, među ostalim, manjoj braći sagraditi u Halberstadtu samostan, čiji je poglavar postao brat Rüdiger. Duhovno vodstvo Elizabete preuzeo je tako Konrad iz Marburga.

Tešku kušnju je predstavljao oproštaj od supruga, krajem 1227., kada se Ludovik IV. pridružio križarskom pohodu cara Fridrika II., podsjećajući suprugu da je to bila tradicija za vladare Thüringena. Elizabeta je odgovorila: "Neću te sprječavati. Dala sam samu sebe Bogu i sada moram dati i tebe". Groznica je, međutim, desetkovala Ludovikove postrojbe te je i on sam obolio i umro u Otrantu, prije nego se ukrao na brod, u rujnu 1227., u dobi od 27 godina. Elizabeta, doznajući tu vijest, toliko se ražalostila da se povukla u osamu, ali se zatim, ojačana vjerom i utješena nadom da će supruga ponovno ugledati u nebu, ponovno počela zanimati za poslove kraljevstva. Čekala ju je, međutim, druga kušnja: njezin je rođak uzurpirao vlast u Thüringenu, izjavivši da je pravi Ludovikov nasljednik i optužujući Elizabetu da je pobožna žena koja je nesposobna vladati. Mlada udovica, s troje djece, izbačena je iz dvorca u Wartburgu i počela tražiti mjesto gdje će se skloniti. Samo su dvije njezine sluškinje s njom ostale, pratile je i povjerile troje djece brizi Ludovikovih prijatelja. Putujući po selima, Elizabeta je radila gdje bi je primili, pomagala je bolesne, prela i kuhala. Tijekom te kalvarije koju je podnosila s velikom vjerom, strpljivošću i predanošću Bogu, neki rođaci, koji su joj ostali vjerni i smatrali nezakonitim rođakovu vladavinu, rehabilitirali su njezino ime. Tako je Elizabeta, na početku 1228., primila pripadajuće joj prihode te se povukla u obiteljski dvorac u Marburgu, gdje je boravila sa svojim duhovnim vođom fra Konradom. Upravo je ovaj potonji izvijestio papu Grgura IX. o slijedećem događaju: "Na Veliki petak 1228., ruku položenih na oltar u kapeli svoga grada Eisenacha, gdje je primila manju braću, u prisutnosti neke braće i rođaka, Elizabeta se odrekla vlastite volje i svih ispraznosti svijeta. Htjela se odreći i svih posjeda, ali sam je ja od toga odgovorio iz ljubavi prema siromasima. Malo nakon toga izgradila je bolnicu, primila u nju bolesne i invalide i posluživala za svojim stolom najbjeđnije i najusamljenije. Nakon što sam je prekorio zbog toga, Elizabeta je odgovorila da je od siromaha primala posebnu milost i poniznost" (Epistula magistri Conradi, 14-17).

Možemo otkriti u toj tvrdnji određeno mistično iskustvo slično onom koje je doživio sveti Franjo: Asiški je siromah izjavio, naime, u svojoj oporuci, da se, služeći gubavce, ono što mu je prije bilo gorko pretvorilo u slatkoću duše i tijela (Testamentum, 1-3). Elizabeta je provela posljednje tri godine u bolnici koju je osnovala, poslužujući bolesne, bdijući uz uzglavlje umirućih. Nastojala je uvijek vršiti najniže službe i odbojne poslove. Ona je postala ono što bismo nazvali ženom posvećenom u svijetu (soror in saeculo) i osnovala, zajedno s drugim svojim prijateljicama, odjevenim u sivu odjeću, redovničku zajednicu. Nije slučajno zaštitnica Trećeg reda svetog Franje i Franjevačkog svjetovnog reda.

U listopadu 1231. oboljela je od jake groznice. Kada se pronijela vijest o njezinoj bolesti, mnoštvo je naroda pohrlilo vidjeti ju. Nakon desetak dana, zatražila je da se vrata zatvore, kako bi ostala sama s Bogom. U noći 17. studenoga slatko je usnula u Gospodinu. Svjedočanstva o njezinoj svetosti bila su toliko brojna i takva da ju je, svega četiri godine kasnije, papa Grgur IX. proglasio svetom i iste je godine posvećena lijepa crkva podignuta u njezinu čast u Marburgu.

Draga braćo i sestre, u liku svete Elizabete vidimo kako vjera, prijateljstvo s Kristom stvaraju osjećaj pravednosti, jednakosti svih, prava drugih ljudi i stvaraju ljubav i milosrdnost. Iz te milosrdnosti rađa se također nada, sigurnost da nas Krist ljubi i da nas Kristova ljubav čeka i čini nas tako kadrima nasljedovati Krista i vidjeti Krista u drugima. Sveta nas Elizabeta poziva ponovno otkriti Krista, ljubiti ga, imati vjere i tako naći pravu pravednost i ljubav, kao i radost da ćemo jednoga dana biti uronjeni u Božju ljubav, u radost vječnosti s Bogom. Hvala.